

ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ІСПИТУ З ФІНАНСІВ, БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ, СТРАХУВАННЯ ТА ФОНДОВОГО РИНКУ

Програма вступного іспиту з фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку орієнтована на творче і поглиблене осмислення і демонстрацію вступниками розуміння сучасної фінансової системи на всіх її рівнях, закономірностей функціонування інститутів фінансової системи, щодо спрямування на системне пізнання шляхів ефективного формування, використання розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів, шляхів досягнення фінансової стабільності у сфері державних фінансів, банківській та страховій сферах, а також на фінансовому ринку. Програма націлює вступників на поглиблене ознайомлення з поглядами різноманітних шкіл і течій фінансової науки, а також з теоріями представників вітчизняної фінансової думки. Вона ставить своїм завданням надати вступникам консультативну, методологічну і методичну допомогу в процесі підготовки до складання вступного іспиту з фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку при вступі до аспірантури.

При складанні іспиту майбутні здобувачі вченого звання повинні показати ґрунтовні знання теорії і практики в таких галузях як економіка, фінанси та кредит, банківська справа та грошовий обіг; уміння вирішувати практичні завдання, які постали перед фінансовими та кредитними установами в умовах формування ринкових відносин.

Підготовка до іспиту повинна бути зорієнтована на відповідь на питання, що підсумовує комплексний підхід: враховувати найважливіші питання теорії і практики фінансів та кредиту, дискусійні питання, які виникають із сучасного стану розвитку економіки України, знання сучасної світової фінансової літератури та досвіду функціонування фінансового сектору економіки.

При відповіді треба використовувати фактичні матеріали фінансових, банківських органів та інших фінансових структур. Необхідно також показати знання законодавчих документів, формування фінансових відносин, удосконалення фінансово-кредитного механізму ринкової економіки України.

Питання для підготовки

Об'єктивна необхідність та сутність фінансів. Специфічні ознаки фінансів як економічної категорії. Дискусійні питання теорії сутності і функцій фінансів. Історичні етапи формування фінансової науки, її функції. Фінанси і розширене відтворення. Фінанси і гроші: єдність та протилежність.

Фінансові ресурси, джерела їх формування. Поняття фінансової системи держави, її внутрішня побудова та організаційна структура. Дискусійні питання структури фінансової системи держави.

Фінансова політика на сучасному етапі та фінансовий механізм її реалізації. Децентралізація: ступінь та методи вимірювання. Моделі взаємовідносин державного та місцевих бюджетів. Методи фінансового вирівнювання та бюджетного регулювання. Методи бюджетного прогнозування. Завдання та функції органів Міністерства фінансів. Особливості фінансового забезпечення сталого розвитку.

Суть та завдання фінансового контролю, його класифікація. Організація фінансового контролю в Україні та органи, що його здійснюють. Розвиток аудиторського контролю в Україні. Рахункова палата Верховної Ради України, як вищий орган економічного і фінансового контролю в Україні.

Фінанси корпорацій. Основні принципи організації фінансів підприємств та організацій. Фінансові ресурси підприємств, їх склад і характеристика. Особливості організації фінансів підприємств в залежності від форм власності та видів діяльності. Організація фінансової роботи на підприємствах.

Основні фонди підприємства, їх відтворення, та роль фінансів в його забезпеченні. Джерела формування капітальних вкладень. Сутність інвестицій та їх форми. Підвищення ролі власних засобів підприємств у фінансуванні розширеного відтворення.

Грошові кошти й організація розрахунків на підприємствах. Грошові потоки підприємства, їх сутність, класифікація, способи вимірювання та аналіз. Фінансові результати діяльності підприємств, їх зміст, розрахунок і розподіл. Оподаткування підприємств. Оборотні активи підприємств, основи їх організації і джерела формування. Показники використання оборотних активів та їх розрахунок.

Кредитування підприємств. Фінансове планування на підприємствах.

Фінансовий стан підприємства та його оцінка. Фінансова санація та банкрутство підприємств.

Сутність і класифікація державних доходів. Загальнодержавні (централізовані) і децентралізовані державні доходи і фонди.

Становлення та розвиток публічних фінансів. Публічні фінанси в системі розподілу і перерозподілу ВВП. Економічна природа і функції бюджету. Бюджетна система і бюджетний устрій. Становлення і розвиток бюджетної системи. Бюджетна класифікація. Бюджетна політика, бюджетне планування і прогнозування. Бюджетні права державних та місцевих органів влади і управління. Державний бюджет України, його доходи і видатки. Бюджетний дефіцит і методи його оптимізації. Міжбюджетні відносини і їх регулювання. Бюджетний процес і його процедури. Шляхи досягнення оптимального обсягу державних видатків.

Державний кредит і державний борг. Економічна сутність і роль державного кредиту, його форми. Класифікація державних позик і джерела їх погашення. Державний борг, його формування і обслуговування. Управління державним боргом.

Управління державними фінансами, його загальні принципи. Теорема Вагнера та її дискусійні положення. Роль Міністерства фінансів України в управлінні фінансами. Місцеві фінансові органи та їх роль в управлінні фінансами. Фінансова безпека держави.

Місцеві фінанси в економічній системі держави. Місцеві бюджети – фінансова основа місцевого самоврядування. Фінансове вирівнювання та фінансова децентралізація. Збалансування місцевих бюджетів.

Фінанси суб'єктів господарювання. Класифікація суб'єктів господарювання. Основи організації фінансів суб'єктів підприємництва (підприємств) реального сектору економіки. Основи організації фінансів суб'єктів підприємництва – фінансових установ. Фінанси організацій і установ, створених органами виконавчої влади. Фінанси некомерційних організацій – об'єднань громадян. Фінансова діяльність підприємців - фізичних осіб. Фінансова безпека суб'єктів господарювання.

Фінанси домогосподарств. Бюджет домогосподарства, його структура. Сукупні ресурси і сукупні витрати домогосподарства. Заощадження домогосподарств, їх класифікація, мотиви та чинники. Особисті фінанси, їх розвиток в умовах ринку.

Фінанси країн з розвинутою ринковою економікою. Еволюція та сучасні риси фінансових систем країн з розвинутою ринковою економікою. Фінансова система Сполучених Штатів Америки. Фінансова система Федеративної Республіки Німеччини. Фінансова система Великої Британії. Фінансова система Франції. Фінансова система Японії. Загальна характеристика фінансів Скандинавських країн.

Фінанси Європейського Союзу. Етапи економічної інтеграції в Європі. Фінансова політика у контексті поглиблення європейської інтеграції. Валютно-фінансова конвергенція та особливості організації фінансів Європейського Союзу. Бюджет Європейського Союзу. Бюджетна стратегія і бюджетний процес. Гармонізація та уніфікація податкової політики в межах Європейського Союзу. Валютна інтеграція. Основні інституції ЄС та їх роль у формуванні єдиної фінансової політики.

Страховання і страховий ринок. Роль страхування в ринковій економіці. Необхідність страхового захисту та його форми.

Наукове поняття класифікації страхування. Класифікація страхування за об'єктами. Особливості фінансових відносин у сфері страхування.

Страхові ризики та їх оцінка. Особисте страхування. Майнове страхування. Страхування відповідальності.

Сутність страхового ринку та його структура. Страхові компанії, їх організаційна структура. Формування страхового ринку України, сучасний його стан та перспективи розвитку. Страховий ринок країн Європи. Державне регулювання страхової діяльності. Державна політика в галузі страхування. Перестраховування та співстрахування. Доходи, витрати та прибуток страховика. Фінансова надійність та фінансова стійкість страхової компанії. Страхові послуги та особливості їх реалізації.

Державні цільові фонди, їх призначення та роль.

Джерела формування та напрямки використання коштів державних цільових фондів. Основи реформування системи пенсійного забезпечення в Україні.

Розвиток наукової теорії податків. Податок як вихідна категорія фінансової науки. Податковий кодекс України, його сучасні зміни та доповнення. Елементи системи оподаткування. Класифікація податків. Податкова політика держави. Податкова система, її становлення та розвиток в Україні. Склад і структура податкової системи України, принципи її побудови і функціонування. Податкова служба, її роль і функції. Вимірювання впливу податкового тягаря. Фіскальний федералізм.

Особливості обчислення і сплати основних загальнодержавних та місцевих податків і зборів:

- податку на додану вартість;
- акцизного податку;
- мита;
- податку на прибуток підприємств;
- податку на доходи фізичних осіб;
- рентної плати;
- місцевих податків та зборів;
- інших податків та зборів.

Фінансовий ринок, його призначення і структура. Становлення та розвиток фінансового ринку в Україні. Ринок грошей, особливості його функціонування. Ринок кредитних ресурсів. Ринок цінних паперів. Ринок фінансових послуг. Законодавче забезпечення функціонування фінансового ринку в Україні.

Міжнародні фінанси та міжнародний фінансовий ринок. Об'єктивна необхідність та економічна сутність міжнародних фінансів. Місце і роль міжнародних фінансів у сучасній світогосподарській системі. Формування світових фінансових центрів.

Склад і структура міжнародного фінансового ринку. Міжнародний валютний ринок. Міжнародний ринок позичкових капіталів. Операції на міжнародному валютному ринку. Розвиток міжнародного ринку цінних паперів. Функціонування міжнародного ринку кредитних ресурсів.

Міжнародні фінансові системи та інституції. Світові валютно-фінансові системи та їх еволюція. Регіональні валютно-фінансові угруповання (валютні блоки, валютні зони, валютний союз країн ЄС). Міжнародні економічні організації як суб'єкти міжнародних фінансів. Міжнародні фінансові інституції.

Фінансовий ринок: сутність та форми прояву. Ринок цінних паперів та його розвиток в Україні. Посередницькі операції банків з цінними паперами. Валютний ринок. Валютні фонди: облік та використання валютних фондів. Валютні рахунки, порядок їх відкриття облік засобів, режим валютних рахунків. Форми міжнародних рахунків. Комерційні і фінансові документи: рахунок фактура, транспортні накладні, страховий поліс, страховий сертифікат, сертифікат якості, вексельні чеки. Банківські гарантії: порядок отримання, види та сфера використання. Економічна безпека фінансових ринків.

Реальні та ідеальні гроші: логічна схема розвитку та форми ідеальних грошей. Нове в функціях грошей в сучасних умовах. Поняття грошового потоку та його виміри. Обіг грошей та показники грошової маси та грошової бази. Грошово-кредитна політика НБУ щодо грошової маси і грошової бази на нинішній рік. Дискусійні питання теорії грошей. Грошовий ринок: сутність та складові, їх характеристика. Закони грошового обігу. Напрямки формування рівноваги грошового ринку. Ефект Фішера. Ліквідна пастка та фінансові методи

виходу з неї. Сучасні методи встановлення рівноваги грошового ринку. Грошовий ринок в Україні, його особливості.

Готівковий та безготівковий обіг, принципи їх організації. Нормативні документи регулювання грошового обігу у безготівковій формі. Канали руху безготівкових грошей. Форми безготівкових розрахунків, напрямки їх удосконалення. Канали руху готівки. Прогнозний баланс грошових витрат та доходів. Прогноз касових оборотів та його джерела. Правові питання регулювання грошового ринку.

Джерела формування кредитних ресурсів у суспільстві. Амортизаційний фонд як джерело кредиту. Обіговий капітал та створення кредитних ресурсів. Межі кредиту. Удосконалення принципів кредитування. Форми кредиту та їх розширення. Франчайзінг. Форфейтінг. Овердрафт та овернайт. Відсоток за кредит. Кредитна система України, її структура. Кредитні реформи та напрямки їх здійснення. Правові питання регулювання кредитних відносин в Україні. Стабілізаційна політика: сутність та принципи побудови. Моделі мультиплікаторів з фіксованими та змінними інвестиціями. Гармонізація фіскальної та монетарної політик. Вплив інфляції та раціональні або ірраціональні очікування.

Економічні та юридичні ознаки банку. Дискусійні питання банківської справи у науковій літературі. Макро- та мікроекономічна природа банку, її сутність. Організація банківських систем у зарубіжній практиці. Банківська система України та її розвиток на сучасному етапі. Створення грошей кредитною системою: сутність процесу. Грошово-кредитний мультиплікатор, його виміри та регулювання. Банківські резерви, їх види. Кредитна політика НБУ на сучасному етапі, її сутність.

Статутний капітал банку, джерела його формування. Пасиви балансу банку та напрямки їх множення. Активи балансу банку. Каса та касові операції як актив балансу. Сучасні операції банків. Лізинг. Факторинг. Траст. Операції банків з дорогоцінними металами. Фінансовий інжиніринг. Міжнародні форвардні, ф'ючерсні, „своп” – операції, опціони та валютний арбітраж. Валютні та розрахункові операції. Банківський менеджмент та маркетинг. Ринок банківських послуг в Україні. Андеррайтінг. Правові питання регулювання банківської діяльності в Україні.

Поняття кредитної системи. Банки – основна ланка кредитної системи. НБУ та його функції. Спеціальні кредитно-фінансові інститути. Парабанківські фінансові посередники. Банківські ризики та їх класифікація. Види банківських ризиків. Ризики ліквідності. Страхування кредитних ризиків. Платоспроможність та ліквідність банку. Макропруденційне регулювання його сутність та особливості.

Показники фінансового стану фірми, що використовуються в зарубіжній практиці та їх зміст: відношення власного капіталу до підсумку балансу; відношення усієї заборгованості до власного капіталу; відношення власного капіталу до реального основного капіталу; відношення довгострокової заборгованості до власного капіталу; коефіцієнт самофінансування поточних капіталовкладень; коефіцієнт покриття; коефіцієнт ліквідності оборотних активів; коефіцієнт покриття короткострокової заборгованості ліквідними засобами. Показники платоспроможності, що використовуються у вітчизняній практиці: загальний коефіцієнт покриття балансу; присутність власних оборотних засобів; забезпеченість підприємства власними джерелами.

Концепції фінансового менеджменту та його завдання. Інформаційне забезпечення фінансового менеджменту та його методи. Фінансове планування та прогнозування. Етапи формування фінансової стратегії фірми. Системи інтегрального аналізу. Прийняття фінансових рішень в умовах нестабільності, перехідних процесів та інфляції. Злиття, поглинання фірм. Ефект фінансового важелю, його вплив на вартість капіталу фірми. Поріг рентабельності та запас фінансової стійкості фірми (корпорації).

Література

1. Базилевич В. Д. Державні фінанси: навч. посібн. / В. Д. Базилевич, Л. О. Баластрик. – Київ : Атіка, 2010. – 820 с.
2. Базилевич В. Д. Страхування: підруч. / [кер. авт. кол. і наук. ред. В. Д. Базилевич] - К.: Знання, 2011. - 608 с.
3. Базилевич В.Д. Страховий ринок України. – К.: Знання, КОО, 2011. – 374 с.
4. Базилевич В.Д., Базилевич К. С. Страхова справа. 11-те вид. — К.: Знання, КОО, 2013. – 250 с.
5. Безугла В. О., Загірняк Д. М., Шаповал Л. П. Соціальне страхування: навч. посібник - К. : Центр учбової літератури, 2019. - 208 с.
6. Буряк П. Ю. Фінанси: підручник / П.Ю. Буряк, С.Д. Смолінська, Н.Б. Татарин. – К.: Хай-Тек Прес, 2010. – 392 с.
7. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI із змінами та доповненнями / Верховна Рада України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
8. Василик О.Д. Теорія фінансів: підручник / О.Д. Василик. – К.: НІОС.-2007.- 241 с.
9. Внукова Н.М. Соціальне страхування: навч. посіб / Внукова Н.М., Кузьминчук Н.В.. - К: «Кондор», 2006. - 348с.
- 10.Глушченко А.С. Фінанси: Навч. посіб./А.С.Глушченко/, Львів «Магнолія 2006», 2014. - 440 с.
- 11.Глушченко В.В., Бандурка О.М., Глушченко А.С. Гроші і кредит. Підручник. Львів, «Магнолія», 2014.
- 12.Глушченко В.В., Глушченко А.С., Глушченко О.В. Фінанси у рисунках, схемах і таблицях: Навч. посіб.- Львів: «Магнолія 2006», 2012. - 344 с.
- 13.Говорушко Т. А. Страхові послуги. Підручник. – К.: Центр учбової літератури. - 2011. – 376 с.
- 14.Гроші та кредит [Електронний ресурс] : підручник / О. В. Дзюблюк, Б. П. Адамик, Г. Р. Балянт [та ін.] ; за ред. О. В. Дзюблюка. - Тернопіль : ТНЕУ, 2018. - 892 с.
- 15.Гроші та кредит: Навчальний посібник / Ільїна С.Б., Шило В.П., Кисла В.І., Шрамкова Н.І. – К.: «ВД «Професіонал», 2007. – 368 с.
- 16.Дученко М.М., Єрешко Ю.О., Шевчук О.А. Навчальний посібник: Конспект лекцій з навчальної дисципліни «Гроші та кредит» [Електронний ресурс] : навч. посіб. для студ. спеціальності 051 «Економіка» всіх спеціалізації / КПІ ім. Ігоря Сікорського – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. – 108 с.
- 17.Еш С.М. Фінансовий ринок. Навч. посіб. 2-ге вид. – К.: Центр учбової літератури, — 2019. – 528 с.
- 18.Закон України «Про платіжні послуги» від 30 червня 2021 року № 1591-IX.
- 19.Кодекс України з процедур банкрутства від 18 жовт. 2018 р. № 2597-VIII [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19>. — Загол. з екрану.
- 20.Колодізев О.В, Колесніченко В.Ф.Гроші і кредит. Підручник. К., «Знання», 2010. 615 с.

21. Кропельницька С. О., Щур Р.І. Страхування. Навчально-методичний посібник для студентів заоч. форми навч. напрямів підготовки «Фінанси і кредит», «Облік і аудит». – Івано-Франківськ: ПП Бойчук, 2012. – 134 с.
22. Кропельницька С.О., Плещ І.І. Страхіві послуги : навч. посіб. / С.О.Кропельницька, І.І.Плещ. – ІваноФранківськ: ДВНЗ —Прикарпатський національний ун-т ім.В.Стефаника, 2013. – 390 с.
23. Кропельницька С.О., Солоджук Т.В. Соціальне страхування: навч. посіб./С.О.Кропельницька, Т.В.Солоджук. - [Вид. 2-е, доп. та пероб.] - ІваноФранківськ: ПП Бойчук, 2012. - 326 с.
24. Любунь О.С., Любунь В.С., Іванець І.В. Національний банк України: основні функції, грошово-кредитна політика, регулювання банківської діяльності: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 351 с.
25. Мальований М.І. Соціальне страхування : навчальний посібник / М.Мальований, П. Бечко, В.Бечко. - К. : Центр учбової літератури, 2012. - 491 с.
26. Матросова Л.М. Сучасні проблеми монетарної політики НБУ в умовах розвитку національної економіки. Глобальні та національні проблеми економіки. 2018. Вип. 23. С. 500–505.
27. Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки : Наказ Міністерства фінансів України від 14.02.2006 № 170 [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0332-06>. — Загол. з екрану.
28. Методичні рекомендації з розробки бізнес-планів інвестиційних проєктів, затверджено Наказом Державного агентства України з інвестицій та розвитку 31.08.2010 № 73.
29. Методичні рекомендації з розроблення бізнес-плану підприємств затверджено наказом Міністерства економіки України від 6 вересня 2006 р. № 290.
30. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства затверджено Наказом Міністерства економіки України 19.01.2006 № 14 (у редакції наказу Міністерства економіки України від 26.10.2010 № 1361).
31. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.02.2013 № 73.
32. Осадець С.С. Страхування: Підручник / Керівник авт. колективу і наук. ред. С.С.Осадець. — Вид. 2-ге, перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2002. — 599 с.
33. Податковий кодекс України : Закон від 02.12.2010 № 2755-VI із змінами та доповненнями / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/2755-17>.
34. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 8 "Нематеріальні активи": Затверджено наказом № 242 Міністерства фінансів України від 18.10.1999 р.
35. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 16 "Витрати": Затверджено наказом № 318 Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р.

36. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 9 «Запаси»: Затверджено наказом № 246 Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р.
37. Положення про порядок складання річного фінансового плану державним підприємством: Затверджено наказом № 277 Міністерства економіки України від 25.12.2000 р.
38. Положення, (стандарт) бухгалтерського обліку М № 7 "Основні засоби": Затверджено наказом № 92 Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р.
39. Порядок складання, затвердження та контролю виконання фінансового плану суб'єкта господарювання державного сектору економіки : наказ Міністерства економіки України 21.06.2005 № 173 (у редакції наказу Міністерства економіки України від 16.03.2009 № 216) [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0729-05>. — Загол. з екрану.
40. Постанова Правління Національного банку України від 29 грудня 2023 року № 202 "Про затвердження Положення про порядок нагляду на консолідованій основі за небанківськими фінансовими групами".
41. Право соціального забезпечення : підручник / [О. М. Ярошенко, А. М. Слюсар, І. А. Ветухова та ін.] ; за заг. ред. О. М. Ярошенка. — Харків : Право, 2019. — 376 с.
42. Про державне регулювання ринків капіталу та організованих товарних ринків. Закон України від 30 жовт. 1996 р. № 2180-IX [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/448/96-%D0%B2%D1%80#Text> — Загол. з екрану.
43. Про затвердження Порядку проведення аналізу фінансово-господарського стану суб'єктів господарювання державних підприємств і підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує п'ятдесят відсотків, та підготовки на запити суду, прокуратури або іншого уповноваженого органу висновків про наявність ознак фіктивного банкрутства, доведення до банкрутства, приховування стійкої фінансової неспроможності, незаконних дій у разі банкрутства: Наказ Міністерства юстиції України від 26.02.2013 № 327/5 [Електронний ресурс]. Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0331-13>. — Загол. з екрану.
44. Про ринки капіталу та організовані товарні ринки. Закон України від 23 лют. 2006 р. № 3480-IV [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15#top>. — Загол. з екрану.
45. Романенко О. Р. Фінанси : підручник для ВНЗ / О.Р. Романенко. — Міністерство освіти і науки України. — Київ : Центр учбової літератури, 2016. — 310 с.
46. Соціальне страхування : підруч. / за ред. О. П. Кириленко та В. С. Толуб'яка. — Тернопіль : Екон. думка ТНЕУ, 2016. — 516 с
47. Стратегія фінансового сектору України до 2025 року [Електронний ресурс]. — Режим доступу: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Strategy_FS_2025.pdf
48. Страхіві послуги: підручник. У 2 ч. Ч. 1 / [Пікус Р.В., Приказюк Н.В., Моташко Т.П., Лобова О.М., Нечипоренко В.І., Тлуста Г.Ю., Шолойко А.С. та ін.]; За ред. В.Д. Базилевича — К.: Логос, 2014. — 496 с.

49. Страхування: теорія та практика: Навчально-методичний посібник / Внукова Н.М., Успенко В.І., Временко Л.В. та ін.; За загальною редакцією проф. Внукової Н.М. — Харків: Бурун Книга, 2004. — 376 с
50. Сунцов О.О. Місцеві фінанси: навч. посіб.- К.: Центр учбової літератури, 2010. - 488 с.
51. Фисун В. І. Страхування. Навч. посіб. / Фисун В. І., Ярова Г. М. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 232 с.
52. Фінанси підприємств у схемах і таблицях : навч. посіб. / Юрій Е.О., Корбутяк А.Г., Ковальчук Н.О., Гаватюк Л.С., Сокровольська Н.Я. – Чернівці : ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2021. – 109 с.
53. Фінанси підприємств: Підручник / [Поддєрьогін А. М., Білик М. Д., Л. Д. Буряк та ін.] ; кер. кол. авт. і наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. — Восьме вид., перероб. та доп. — К.: КНЕУ, 2013. — 519 с.
54. Фінанси України: навчальний посібник / М.Карлін, О.Івашко, Н. Пронь.- вид-во Кондор, 2018. – 332 с.
55. Фінанси. Підручник / І.О.Лютий, С.Я.Боринець, З.С.Варналій та ін. за ред. д.е.н., проф.І.О.Лютого.- Київ; Видавництво ЛІРА – К, 2017. – 720 с.
56. Фінанси: навчальний посібник / О. В. Гаврильченко, О. П., Полтніна, О. Є. Найдено та ін. ; за заг. ред. І. В. Журавльової. – Харків :ХНЕУ імені С. Кузнеця, 2017. – 342 с.
57. Фінанси: Підручник / За ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. – 2-ге вид. перероб. доповн. - К.: Знання, 2012. – 687 с.
58. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. / [Васьківська К. В., Сич О. А.] . – Львів : «ГАЛИЧ-ПРЕС», 2017. – 236 с
59. Фінансовий менеджмент : навчальний посібник / За заг. редакцією д-ра екон. наук І. О. Школьник та канд. екон. наук В. М. Кремень [І. О. Школьник, В. М. Кремень, С. М. Козьменко та ін.]. К. : Центр учбової літератури 2017. – 488 с.
60. Фінансовий ринок навч. пос. / В. В. Клименко, Л. М. Акімова, Л. М. Докієнко // за ред. В. І. Павлова; — К. : 2019. 358 с.
61. Фінансовий ринок: Навч. посібник за заг. ред. Арутюнян С.С. / Арутюнян С.С., Добриніні Л.В. та інші. – К.: Гуляєва В.М., 2018. – 484с.
62. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16 січня 2003 року
63. Шелудько В.М. Фінансовий ринок: Підручник. – К.: «Знання – Пресс», 2015. 535 с.
64. Щетинін А. І. Гроші та кредит : навчальний посібник / Щетинін А. І. –Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2019. – 163с.
65. Юрій С.І. Соціальне страхування Підруч./ С.І.Юрій, М.П.Шаварина, Н.В.Шаманська. - К: Кондор, 2007. - 507 с.
66. Юшко С.В. Бюджетна система: підручник / С.В. Юшко. – Харків : Вид. ХНЕУ, 2018. – 384 с.
67. Ostrom E. A Behavioral Approach to the Rational Choice Theory of Collective Action. American Political Science Review. 1998. March. Vol.92. № 1. P. 1-22.
68. Robert J. Barro, Xavier X. Sala-i-Martin Public Finance in Models of Economic Growth Review of Economic Studies; v59 n4 October 1992, p. 645-61.

69. Shoup, Carl S. 2006. Public Finance. 1st Edition New York: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315127729>
70. Backhaus, Jürgen G. 1997. "On the Migration of Skills and Ideas in Public Finance." In Zur deutschsprachigen wirtschaftswissenschaftlichen Emigration nach 1933, edited by Harald Hagemann, 81–94. Marburg: Metropolis-Verlag.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Підсумкові оцінки за складений іспит базуються на результатах перевірки комплексного тестового завдання. Максимальна кількість балів, яку абітурієнт може отримати, складає 200. До протоколів іспиту додаються аркуші письмових відповідей студентів, кожен з яких має бути ними підписаний.

Кожний екзаменаційний білет включає 3 завдання. Структура оцінки наведена у таблиці нижче.

Структура оцінки

№ завдання	Вид завдання	Кількість завдань	Максимальна оцінка за 1 завдання	Разом
1	Тест	12	10	120
2	Задача	2	20	40
3	Теоретичне завдання	2	20	40
Усього				200

Кожне тестове завдання передбачає декілька вірних відповідей з переліку запропонованих.

- 1) повна вірна відповідь (відмічено всі вірні відповіді та не вказані невірні відповіді) – 10 балів
- 2) неповна вірна відповідь (відмічено більше вірних відповідей, ніж невірних відповідей) – 8 бали
- 3) кількість вказаних вірних відповідей дорівнює кількості невірних відповідей – 6 бали
- 4) неповна невірна відповідь (відмічено невірних відповідей більше, ніж вірних відповідей) – 4 бали
- 5) повністю невірна відповідь (усі відповіді дано невірно або не відмічено відповідей по тесту) – 0 балів

Кожна задача передбачає 1 правильну відповідь із декількох запропонованих. Для отримання оцінки 20 балів необхідно навести розгорнуте рішення задачі. За відсутності розгорнутого рішення, навіть якщо вказана правильна відповідь, виставляється 0 балів. Неповне рішення, відповідно, оцінюється в межах 0-20 балів.

Теоретичне завдання оцінюється за 20-бальною шкалою (див. таблицю нижче).

Кількість балів	Критерій оцінювання
20	Питання розкрито повно і точно, наведені необхідні визначення, показано знання дискусійних питань з розглянутої проблеми, показана авторська позиція, наведено зв'язок з практикою,

Кількість балів	Критерій оцінювання
	матеріал викладено грамотно та стилістично правильно, у логічній послідовності
18	Питання розкрито повно і точно, наведені необхідні визначення, показана авторська позиція, наведено зв'язок з практикою, матеріал викладено грамотно та стилістично правильно, у логічній послідовності
16	Питання розкрито повно, наведені необхідні визначення, наведено зв'язок з практикою, матеріал викладено грамотно та стилістично правильно, але недостатньо послідовно, мають місце певні неточності
14	Питання розкрито повно, наведені необхідні визначення, наведено зв'язок з практикою, матеріал викладено з деякими граматичними та/або логічними помилками
12	Питання розкрито не повністю, відсутні деякі визначення, наведено зв'язок з практикою, матеріал викладено з деякими граматичними та логічними помилками
10	Питання розкрито не повністю, відсутні деякі визначення, не показано зв'язок з практикою, матеріал викладено з деякими граматичними та логічними помилками
8	Питання розкрито не повністю, відсутні деякі визначення, не показано зв'язок з практикою, матеріал викладено з багатьма граматичними та логічними помилками
6	Питання не розкрито, відсутні визначення, не показано зв'язок з практикою, матеріал викладено з багатьма граматичними та логічними помилками
4	Текст відповіді має певну логіку та послідовність, але не пов'язаний із завданням
2	Наявний певний текст, який характеризується відсутністю послідовності та логіки викладення, не пов'язаний з завданням
0	Відповідь відсутня

Предметна комісія на закритому засіданні обговорює результати іспиту і виносить рішення про остаточні оцінки за 200-бальною системою на підставі загальної кількості балів, отриманих кожним абітурієнтом. Вони затверджуються усіма членами предметної комісії і заносяться до протоколу. Внесення поправок до протоколу є неприпустимим.

Абітурієнт має право у встановленому порядку опротестувати отриману ним екзаменаційну оцінку. Для цього він має подати апеляційну заяву на ім'я проректора Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна з науково-педагогічної роботи.

Рішення предметної комісії оповіщається на відкритому засіданні. Абітурієнти, які успішно склали усі вступні випробування, рішенням предметної комісії рекомендуються до навчання в аспірантурі за обраною спеціальністю.

Вступники, які набрали за шкалою 100-200 менше ніж 100 балів, отримують незадовільну оцінку та не допускаються до участі у конкурсному відборі

Голова предметної комісії

Ольга ГЛУЩЕНКО

Затверджено на засіданні
приймальної комісії
Харківського національного
університету імені В.Н. Каразіна
протокол №2 від 20 березня 2025 року

Відповідальний секретар приймальної
комісії Ганна ЗУБЕНКО

ЗРАЗОК ЕКЗАМЕНАЦІЙНОГО БІЛЕТА

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна

Факультет: економічний

Спеціальність: 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок

Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти (освітньо-кваліфікаційний рівень): третій (доктор філософії)

БІЛЕТ №1

Завдання 1. Вибрати тільки одну правильну відповідь (кожна вірна відповідь - 10 балів)

1. До складу фінансового механізму входять такі елементи:

- A) фінансові методи;
- B) фінансові важелі;
- C) суб'єктивні оцінки споживачів;
- D) фінансові інструменти;
- E) нормативно-правове, інформаційне та організаційне забезпечення.

2. Ознаками фінансового права є:

- A) організаційний характер;
- B) суб'єктивний характер;
- C) грошовий характер;
- D) владний характер;
- E) незалежний характер.

3. Державний бюджет України виступає в якості:

- A) економічної категорії;
- B) централізованого фонду грошових коштів держави;
- C) децентралізованого фонду грошових коштів держави;
- D) основного фінансового плану держави;
- E) кошторису видатків держави.

4. Серед наведених нижче причин вирішальну роль у демонетизації золота відіграли:

- A) недостатня маса золотих запасів у природі;
- B) інтенсивне використання золота у промисловому виробництві;
- C) прагнення урядів сконцентрувати все золото в стратегічних державних запасах;
- D) велика дорожня обігу золотих грошей;
- E) невіддатливість золотого обігу до регулюючого впливу з боку держави.

5. До кредитних грошей належать:

- A) кредитна картка;
- B) банкнота;
- C) чек;
- D) електронні гроші;
- E) вексель;
- F) казначейські зобов'язання.

6. Білонна монета – це монета, що:

- A) не випускається в обіг;
- B) карбується з дорогоцінного металу;
- C) карбується з недорогоцінного металу;

- D) служить для розміну грошей більш крупного номіналу;
E) карбується у вигляді зливків.
7. З метою досягнення цілей грошово-кредитної політики центральні банки можуть впливати на параметри грошового ринку за допомогою таких інструментів:
- A) постійно діючі механізми рефінансування;
 - B) підвищення курсу національної валюти відносно іноземної;
 - C) зниження кількості банків;
 - D) постійно діючі механізми абсорбції (вилучення) ліквідності
 - E) підвищення жорсткості економічних нормативів для банків;
8. До похідних фінансових активів можна віднести:
- A) опціони;
 - B) активи первинної і подальших емісій;
 - C) активи, що обертаються на вторинному ринку;
 - D) бездокументний вираз права власності на фінансовий актив, що лежить в їх основі;
 - E) бездокументний вираз права володіння на фінансовий актив, що лежить в їх основі
9. Відносини на фінансовому ринку пов'язані з:
- A) акумуляцією позикового капіталу;
 - B) залученням тимчасово вільних грошових коштів;
 - C) купівлею, продажем, випуском і обігом фінансових активів;
 - D) купівлею, продажем, випуском і обігом фондових цінностей;
 - E) трансформацією заощаджень в інвестиції.
10. Які можливі варіанти страхування експортера у майновому страхуванні кредитів?
- A. страхування на випадок неплатоспроможності (банкрутства) іноземного покупця;
 - B. страхування ризику затримки платежу до настання фактичної неплатоспроможності;
 - C. страхування ризику фінансового стану іноземних клієнтів;
 - D. страхування ризику зміни кредитних квот.
11. Хто є суб'єктами добровільного медичного страхування?
- A. страхові компанії, які мають відповідну ліцензію;
 - B. страхувальники фізичні особи;
 - C. медичні заклади незалежно від форми власності;
 - D. страхувальники фізичні та юридичні особи.
12. Страховий захист – це:
- A. Економічні відносини щодо попередження, усунення збитків внаслідок несприятливих подій;
 - B. Збільшення товарних запасів у зв'язку із впливом чинник сезонності;
 - C. Механізм забезпечення підприємств фінансовими ресурсами;
 - D. Економічні відносини щодо локалізації та відшкодування збитків внаслідок несприятливих подій.

Завдання 2. Вирішити завдання (кожна вірна відповідь - 20 балів)

2.1. За договором страхування вартість об'єкта - 15 000 грн., страхова сума – 10 000 грн. Збиток страхувальника від страхової події становив 12 000 грн. Визначте різницю страхового відшкодування при страхуванні об'єкта по системі першого ризику і за системою по відновної вартості.

- A) Різниця $Q = 1\ 000$
- B) Різниця $Q = 2\ 000$
- C) Різниця $Q = 3\ 000$

- D) Різниця $Q = 4\ 000$
- E) Різниця $Q = 5\ 000$
- F) Різниця $Q = 10\ 000$

Вирішення задачі:

$Q_1 = 10\ 000$ грн

$Q_2 = 15\ 000$

Різниця $Q = 15\ 000 - 10\ 000 = 5\ 000$

2.2 У наявності є наступні дані про діяльність умовного підприємства. Власні кошти підприємства - 80 000 грн.

(В тому числі прибуток звітного періоду 30 000 грн.)

Позикові кошти підприємства - 70 000 грн.

(В тому числі: 1. Кредит = 40 000 грн. Під 12% річних.

2. Кредит = 20 000 грн. Під 16% річних.

3. Кредит = 10 000 грн. Під 14% річних.

Зробіть висновок про доцільність нового запозичення (20 000 грн. Під 15%) на основі ефекту фінансового важеля (левериджа), якщо планується збільшення чистого прибутку на 7%

- A) Запозичення не доцільне, бо ефект фінансового важеля запланованого року більше ефекту фінансового важеля звітного року;
- B) Запозичення доцільне за умов зниження процентної ставки по новому кредиту;
- C) Запозичення не доцільне, бо призводить до зростання питомої ваги позичкових коштів у структурі пасивів підприємства;
- D) Запозичення доцільне, бо ефект фінансового важеля запланованого року більше ефекту фінансового важеля звітного року;
- E) Запозичення доцільне за умов зменшення середньої вартості позичкових коштів;
- F) Запозичення не доцільне бо призводить до зменшення диференціалу ефекту фінансового важеля.

Вирішення задачі:

$$EФВ_{звп} = ((30000 + 40000 * 0,12 + 20000 * 0,16 + 10 * 0,14 / 150000) - 40000 * 0,12 + 20000 * 0,16 + 10 * 0,14 / 70000) * 70000 / 80000 = 0,1129$$

$$EФВ_{запл} = ((30000 * 0,07 + 30000 + 40000 * 0,12 + 20000 * 0,16 + 10 * 0,14 + 20000 * 0,15 / (30000 * 0,07 + 80000 + 70000 + 20000) - 40000 * 0,12 + 20000 * 0,16 + 10 * 0,14 + 20000 * 0,15 / (20000 + 70000)) * (20000 + 70000) / (30000 * 0,07 + 80000) = 0,133$$

Запозичення доцільне, бо $EФВ_{запл} (0,133) > EФВ_{звп} (0,1129)$

Завдання 3. Розкрийте зміст поняття (найбільш повна відповідь - 20 балів)

1. Фінансова політика на сучасному етапі та фінансовий механізм її реалізації.
2. Ліквідна пастка та фінансові методи виходу з неї.